

SKULPTIVNÍ POSTUP V KERAMICE

Skulptivní postup (sochařský - vznikají jím v sochařské oblasti například dřevěné nebo kamenné sochy) je technikou, při které hraje odebrání hmoty stěžejní roli, je nejstarším keramickým postupem a drobné sošky vytvrzené teplem jsou nejstaršími keramickými nálezy v historii. Známe ho už z doby kamenné. Pravěcí lidé ho využívali k opracovávání kamene či vyřezávání do mamutoviny. Podobně pracovali s hroudou jílu. Tradiční japonská technika tvorby nádob pracuje s postupným odebráním slabých vrstviček hlíny z nahrubo vmačkaného tvaru, jak zevnitř, tak z vnější strany nádoby. Podobně můžeme dotvořit i modelované plastiky, jejichž hrubý tvar je upřesněn odebráním očkem a zároveň vybrána vnitřní dutina. Stále máme na paměti, že keramická plastika musí být dutá.

Odebrání hmoty využíváme buď jako jediný technický postup tvorby dutého tvaru, nebo jej kombinujeme s dalšími postupy (viz výše).

Skulptivní postup se v keramice využívá v několika situacích:

- Vyřezání z bloku (nepoužívá se často) může sloužit k tomu, aby si žáci vyzkoušeli, jakým způsobem pracují sochaři, popřípadě aby si uvědomili, jak použití různých technik ovlivňuje formu (odebrání hmoty vede k jednoduché formě, pro srovnání můžete využít např. modelování, které daleko ve větší míře pracuje s detailem). Inspirací mohou být právě působivé sošky venuší a řada dalších objektů jednoduchého tvaru z oblasti historie umění či světa věcí, které nás obklopují. Hlínu rozřezáváme strunou, odřezáváme tupým nožem (z důvodu bezpečnosti práce), ale především nástroji k tomu určenými a sice očky různých tvarů a velikostí (tvaru odpovídají funkci a tvaru vznikajícího díla). Pokud chceme práci vyřezanou z bloku hlíny pálit, musíme vytvořit uvnitř sošky dutý prostor.
- Skulptivní postup je využíván jako pomocný prostředek vytvářející nutnou dutinu uvnitř modelované keramické plastiky. V případě tohoto využití objekt, který vznikl modelací, rozřízneme na dvě části, obě pomocí očka vybereme, řezné plochy poškrábeme, slepíme šlikrem, dobře stlačíme, zaretušujeme a vyhladíme spoj. Pokud je tvar uzavřený, nezapomeneme na otvor (několik drobných otvorů) ve stěně plastiky. Tloušťka stěny odpovídá použité hlíně. Tento způsob se využívá především k tvorbě keramických figurálních plastik (s dětmi často zvířecích), hlav či portrétů. Malé figurální plastiky modelujeme bez opory, pro větší (např. hlava ve skutečné velikosti) musíme vytvořit opěrnou konstrukci z latěk a kusů prken. Také můžeme modelovat na jádro vytvořené z dřevěné konstrukce, na níž je upevněný tvar z drátěného pletiva, dřevěné vlny a našelakované sádry. Po rozříznutí práce budeme mít méně práce s vybíráním dutého prostoru (více Pravoslav Rada Slabikář keramika).
- Vydlabávat (keramici používají termín vybírat) očkem můžeme též polokulovité tvary, které vymodelujeme plně a postupně odstraníme hlínu z vnitřního prostoru (např. sedící zvíře, mušle, menší hlava, nádoby miskovitého tvaru a další).
- Japonská tradiční technika tvorby nádob pracuje s odebráním hlíny z hrubě vytvořeného tvaru. Nejprve vytvoříme technikou vmačkávání (vmačkávání proto, že je menší riziko, že nádoba bude propouštět vodu) hrubý tvar nádoby (stěna, která v definitivní podobě bude mít cca 0,5 cm by měla mít v této fázi práce cca 2,5-3,5 cm nebo i více; je to různé, protože musíme např. ve dnu nádoby počítat se soklem či nožkami apod.), potom necháme připravený tvar mírně zavadnout, aby tvárná hlína ztuhla a tvar nádoby se při práci nebortil. Kde nám to časové rozvržení neumožňuje, pracujeme opatrně dále, čím je stěp slabší, tím rychleji tuhne, zvláště v teplém

prostředí, a pracuje se stále lépe; pokud pracujeme déle, práci v závěru mlžíme. V této fázi odebíráme očky hlínu jak zvenku, tak zevnitř nádoby. Uvnitř vysychá hlína pomalu, takže doladění vnitřní stěny nádoby můžeme nechat až na závěr práce. Výsledné estetické působení práce je závislé především na volbě hlíny. Nádoba z hlíny se šamotem je rustikálního vzhledu, povrch dotvářejí jemné vrypy, které vznikají posunem šamotových zrn při tazích očkem. Povrch můžeme také vytrít vyždímanou houbičkou. Tento postup způsobí, že se zrna šamotu dostanou více na povrch a dotvoří strukturu střepu. Hladký povrch vznikne poklepáváním laťkou, zrna šamotu se posunou hlouběji. Při použití točířských hlín se snažíme vytvořit co nejtenčí střep a posléze ho vyhladíme. Povrch můžeme dotvořit zvrásněním nebo lepením tvarů vytvořených jako nízký reliéf vtlačení do formy...

V případě skulptivního postupu sáhneme častěji po hlíně se šamotem, nejen že je méně problematická, ale zároveň práce očkem zanechává charakteristickou strukturu.

Barevnost volíme raději střídmost, máme na paměti tvar, který je dominantní. Přesto práci můžeme barevně dokončit. Díla tvořená hlínou se šamotem dotváříme většinou barvítka nebo oxidy, které zvýrazní strukturu povrchu. Vnitřek nádoby můžeme vylít transparentní glazurou nebo glazurou v jediném barevném tónu. I glazury mohou být podbarveny barvítka. Střep z točířských hlín dotváříme engobováním, malováním barvítka a glazováním.

Nápady pro školní praxi:

- nádoby jednoduchého tvaru (i hranaté);
- hlava, busta, sedící zvíře, lastura, dýně...

Poznámky:

Tato technika nabízí řadu výhod. Postupným odebíráním se dopracujete velmi přesného a dokonalého tvaru, práce nemusí mít spoj, nehrozí prosákávání; postupným odebíráním práce poměrně rychle tuhne, nebortí se tvar. Když je střep poměrně slabý, vybírání musí následovat pomalu, aby se stěna neprorazila. Pokud se tak přesto stane, lze otvor zaplnit.

Základní tvar velkých nádob kulovitěho tvaru s malým otvorem, prořezáváním nebo úzkým hrdlem vytvoříme ze dvou masivních nahrubo vymodelovaných velkých mís. Poté jsou mísy nechány zavadnout, aby neměnily tvar. Definitivně je vybráním očky vytvořen vnitřní povrch budoucí dutiny. Pak jsou obě části spojeny, spoj je zaretušován a vzniklý hrubý tvar je stejným způsobem jako uvnitř dále odebírán očky vně, až je dosaženo definitivního vnějšího tvaru (práci otáčíme, sledujeme zdokonalování siluety). Nádoba se po přežahu může na vnější straně dotvořit barvítka, engobami nebo glazurami, vnitřek se zpravidla vylívá glazurou.